

สาระสำคัญของรูปแบบการคัดแยกและเก็บขนขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท

ในการคัดแยกและเก็บขนขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทควรมีรูปแบบการคัดแยกและเก็บขนขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท ครอบคลุมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง เพื่อให้เกิดการจัดการกับขยะมูลฝอยที่มีการคัดแยกอย่างเหมาะสม (รูปที่ 1) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การคัดแยกขยะมูลฝอย

กำหนดให้มีการคัดแยกขยะมูลฝอยเป็นแบบ 4 (+1) ประเภท คือ ขยะอินทรีย์ (ขยะอาหาร) ของเสียอันตรายจากชุมชน ขยะรีไซเคิล และขยะทั่วไป โดยคัดแยกมูลฝอยติดเชื่อในชุมชนเพิ่มในกรณีที่มีขยะประเภทนี้เกิดขึ้น (ซึ่งก็คือแบ่งเป็น 5 ประเภทตามกฎหมายกระทรวงกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมและยกเว้นค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พ.ศ. 2567) เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการขยะมูลฝอยแต่ละประเภทได้อย่างเหมาะสมและง่ายในการดำเนินงาน รวมทั้งลดการสัมผัสโรคและความเป็นอันตรายจากการสัมผัสของผู้ดำเนินการเก็บขนขยะมูลฝอย

1) ขยะอินทรีย์ (ขยะอาหาร) คือ ขยะที่เน่าเสียและย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักปุ๋ยได้ เช่น เศษผัก เปลือกผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้ เศษเนื้อสัตว์ เป็นต้น

2) ของเสียอันตรายจากชุมชน คือ ขยะมูลฝอยที่ปนเปื้อนหรือมีองค์ประกอบของวัตถุตั้งแต่ 1 ชนิดขึ้นไป วัตถุระเบิดได้ วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์และวัตถุเปอร์ออกไซด์ วัตถุพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุที่มีอันตรายอื่น ๆ เช่น ถังแก๊ส ถังน้ำมัน ถังสารเคมี ถังสารเคมีที่ปนเปื้อนสารพิษ ภาชนะที่ใช้บรรจุสารกำจัดแมลงหรือวัชพืช กระป๋องสเปรย์บรรจุสีหรือสารเคมี เป็นต้น

3) ขยะรีไซเคิล คือ ของเสียบรรจุภัณฑ์ หรือวัสดุเหลือใช้ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ เช่น แก้ว กระดาษ กระป๋อง เครื่องดื่ม เศษพลาสติก เศษโลหะ อลูมิเนียม ยางรถยนต์ ก่อ่งนม เป็นต้น

4) ขยะทั่วไป คือ ขยะประเภทอื่นนอกเหนือจากขยะอินทรีย์ (ขยะอาหาร)/ขยะรีไซเคิล/ของเสียอันตรายจากชุมชน มีลักษณะที่ย่อยสลายยากและไม่คุ้มค่าสำหรับการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น กระจกพลาสติก โฟมเปื้อนอาหาร พลาสติกเปื้อนอาหาร ของหรืออุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นต้น

+1) มูลฝอยติดเชื่อในชุมชน คือ ขยะมูลฝอยที่ปนเปื้อนสิ่งสกปรกที่ก่อให้เกิดโรค เลือด และสารคัดหลั่งของผู้ป่วยที่รักษาตัวที่บ้าน/กลับไปรักษาตัวที่บ้าน/จากการดูแลสุขภาพที่บ้าน เช่น สำลี ผ้าก๊อซ ผ้าพันแผล ผ้าอ้อมสำเร็จรูป แผ่นรองขับ หน้ากากอนามัย ถุงมือยาง ถุงล้างไต ถุงปัสสาวะและสายยาง เข็มหรือเข็มอินซูลิน เป็นต้น

2. วิธีการจัดการขยะมูลฝอย

1) ขยะอินทรีย์ (ขยะอาหาร)

- ผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยจัดการเอง โดยการนำเศษอาหารไปเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงไส้เดือนดินจากเศษอาหาร (เศษผัก) การทำปุ๋ยหมักด้วยวิธีต่าง ๆ (ถังขยะเปียกกลดโลกร้อน) การทำน้ำหมักจุลินทรีย์ และใช้บำรุงดินหรือบำรุงต้นไม้ ทั้งนี้ ในชุมชนเมืองที่มีพื้นที่จำกัดอาจไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งหมด สามารถแบ่งเศษอาหารไปเลี้ยงสัตว์ขนาดเล็ก (สุนัข แมว) หรือการหมักทำปุ๋ยอย่างง่ายที่ไม่ต้องใช้พื้นที่มากนัก

สำหรับชุมชนชนบทที่มีความพร้อม สามารถนำขยะอินทรีย์ (ขยะอาหาร) มาใช้ประโยชน์เอง โดยไม่จำเป็นต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการ

- ผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการ ถ้าเป็นขยะอาหารประชาชนต้องแยกน้ำออกก่อนใส่ลงในถุงหรือภาชนะสีเขียว หรือถุงหรือภาชนะที่สามารถมองเห็นได้หรือเขียนข้อความกำกับและปิดฝาปิดสนิท นำมาวางไว้ตามวันและเวลาที่กำหนด เพื่อส่งต่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาเก็บรวบรวมนำไปกำจัดอย่างถูกต้องต่อไป

2) ของเสียอันตรายจากชุมชน

- ผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการ โดยใส่ลงในถุงสีส้มหรือถุงที่สามารถมองเห็นได้หรือเขียนข้อความกำกับ นำมาวางไว้ตามวันและเวลาที่กำหนด หรือนำไปทิ้ง ณ จุดรวบรวมของเสียอันตรายจากชุมชน (Drop off) เพื่อส่งต่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาเก็บรวบรวมนำไปกำจัดอย่างถูกต้องต่อไป

3) ขยะรีไซเคิล

- ผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยจัดการเอง โดยขายให้กับชาเล้ง/ร้านรับซื้อของเก่า หรือบริจาคให้กับโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ของมูลนิธิ องค์กร สมาคมต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้น เช่น โครงการบริจาคอะลูมิเนียมเพื่อจัดทำขาเทียมพระราชทาน โครงการหลังคาเขียวเพื่อมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก โครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ” (เมื่อคุณหมุนเวียน) โครงการขยะไม่ทิ้งไว้เมื่อนำมาแปรรูปเป็นพลังงาน โครงการถนนสีเขียวจากการ Upcycling บรรจุภัณฑ์กาแฟเขาช่อง โครงการอ่านสร้างชาติของมูลนิธิกระจกเงา และโครงการ “วอล์กไบรเดย์ บราเกาเราขอ” อื่น ๆ เป็นต้น

- ผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการ โดยใส่ลงในถุงสีเหลืองหรือถุงที่สามารถมองเห็นได้หรือเขียนข้อความกำกับ ควรแยกขยะรีไซเคิลออกตามประเภทของวัสดุที่รีไซเคิลได้ นำมาวางไว้ตามวันและเวลาที่กำหนด หรือนำไปวางไว้ ณ จุดรับขยะรีไซเคิล (Drop Point) หรือธนาคารขยะรีไซเคิล เพื่อส่งต่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาเก็บรวบรวมนำไปเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลต่อไป

4) ขยะทั่วไป

- ผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการ โดยใส่ลงในภาชนะที่มีขนาดเหมาะสมหรือถุงดำ ถุงสีน้ำเงิน หรือถุงที่สามารถมองเห็นได้หรือเขียนข้อความกำกับ นำมาวางไว้ตามวันและเวลาที่กำหนด เพื่อส่งต่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาเก็บรวบรวมนำไปกำจัดอย่างถูกต้องต่อไป

ทั้งนี้ หากขยะมูลฝอยทุกประเภทที่มีน้ำหรือน้ำแข็งเหลืออยู่ให้แยกส่วนที่เป็นน้ำออกก่อนนำขยะมูลฝอยใส่ในภาชนะรองรับ

5) มูลฝอยติดเชื้อในชุมชน

- ผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการ โดยใส่ลงในถุงหรือภาชนะสีแดงหรือถุงหรือภาชนะที่เขียนข้อความกำกับ นำมาวางไว้ตามวันและเวลาที่กำหนด หรือนำไปทิ้ง ณ จุดทิ้งมูลฝอยติดเชื้อชุมชน (Drop off) โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเก็บรวบรวม ณ ที่พักรวมมูลฝอยติดเชื้อของ

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลหรือศูนย์บริการสาธารณสุขหรือตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด และรวบรวมนำไปกำจัดอย่างถูกต้องต่อไป

3. การเก็บรวบรวมและขนขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท

3.1 ภาชนะและการบรรจุ

1) ขยะอินทรีย์ (ขยะอาหาร) กำหนดให้ใช้ภาชนะที่มีความแข็งแรง ทนทานไม่รั่วซึม มีฝาปิดมิดชิดเพื่อป้องกันสัตว์พาหะนำโรคและกลิ่นเหม็น ถุงสีเขียว ถุงพลาสติกใสหรือสีขาวขุ่น (ถุงพลาสติกหิ้ว) ถุงพลาสติกทุกชนิดที่ประชาชนได้รับและมีการใช้งานอยู่แล้ว) ที่สามารถมองเห็นประเภทขยะมูลฝอยหรือถุงที่มีข้อความระบุประเภทของขยะมูลฝอยหรือขอให้ประชาชนเขียนข้อความกำกับ

2) ขยะอันตรายจากชุมชน และขยะรีไซเคิล กำหนดให้ใช้ถุงสีตามประเภทของขยะมูลฝอย (ของเสียอันตรายจากชุมชนใช้ถุงสีส้ม และขยะรีไซเคิลใช้ถุงสีเหลือง) ถุงพลาสติกใสหรือสีขาวขุ่น (ถุงพลาสติกหิ้ว) ถุงพลาสติกทุกชนิดที่ประชาชนได้รับและมีการใช้งานอยู่แล้ว) ที่สามารถมองเห็นประเภทขยะมูลฝอยหรือถุงที่มีข้อความระบุประเภทของขยะมูลฝอยหรือขอให้ประชาชนเขียนข้อความกำกับ

3) ขยะทั่วไป กำหนดให้ใช้ถุงดำ ถุงสีน้ำเงิน ถุงพลาสติกใสหรือสีขาวขุ่น (ถุงพลาสติกหิ้ว) ถุงพลาสติกทุกชนิดที่ประชาชนได้รับและมีการใช้งานอยู่แล้ว) ที่สามารถมองเห็นประเภทขยะมูลฝอยหรือถุงที่มีข้อความระบุประเภทของขยะมูลฝอยหรือขอให้ประชาชนเขียนข้อความกำกับ หรือภาชนะอื่นที่มีขนาดเหมาะสมกับปริมาณขยะที่จะทิ้ง ปิดฝาให้สนิท ไม่มีขยะล้นนอกภาชนะ

4) มูลฝอยติดเชื้อในชุมชน กำหนดให้ใช้ถุงสีแดงหรือถุงที่มีข้อความระบุประเภทของขยะมูลฝอยหรือขอให้ประชาชนเขียนข้อความกำกับ

3.2 การจัดระบบเก็บขนขยะมูลฝอย

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดวัน เวลา สถานที่ และเส้นทางการเก็บขนขยะมูลฝอยแต่ละประเภทตามความเหมาะสม

- ขยะอินทรีย์ (ขยะอาหาร) ควรจัดรถเก็บขนแยกต่างหาก โดยอาจใช้รถขนาดเล็ก เพื่อความสะดวก รวดเร็วและคล่องตัว ไม่มีการปะปนกับขยะมูลฝอยประเภทอื่น ๆ

- ของเสียอันตรายจากชุมชน ขยะรีไซเคิล และขยะทั่วไป สามารถใช้รถเก็บขนร่วมกันได้ โดยจัดช่องเก็บตามประเภทขยะมูลฝอยให้เป็นสัดส่วน หรือกำหนดวันและเวลาในการเก็บขนขยะมูลฝอยแต่ละประเภท

- มูลฝอยติดเชื้อในชุมชน ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

2) ไม่มีการตั้งภาชนะรองรับขยะมูลฝอยในที่สาธารณะ เว้นแต่เป็นจุดที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด เช่น ตลาด (ตลาดสด ตลาดนัด ตลาดโต้รุ่ง ตลาดอื่น ๆ) บ้ายรถเมล์ สวนสาธารณะ และสถานที่จัดกิจกรรมกลางแจ้ง (งานแฟร์ งานอีเวนท์ งานวิ่ง งานอื่น ๆ) เนื่องจากการตั้งถังขยะมูลฝอยตามจุดทิ้งขยะมูลฝอยหน้าบ้านเรือนและตามริมถนน จะทำให้ประชาชนไม่คัดแยกขยะมูลฝอย พบปัญหาการทิ้งขยะมูลฝอยไม่ลงถัง ขยะมูลฝอยล้นถังลงมาเกลื่อนกลาด รวมถึงอาจมีผู้ไม่หวังดีนำสิ่งแปลกปลอมมาทิ้งในถังขยะมูลฝอยทั้งนี้ สำหรับบริเวณ

เฉพาะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดให้ตั้งภาชนะรองรับขยะมูลฝอยในที่สาธารณะได้โดยพิจารณาจัดตั้งให้เพียงพอและเหมาะสม

4. การกำจัดขยะมูลฝอยที่ปลายทาง

1) ขยะอินทรีย์ (ขยะอาหาร) กำจัดโดยการหมักทำปุ๋ย (Composting) เพื่อเป็นสารปรับปรุงดิน โดยใช้กระบวนการย่อยสลายสารอินทรีย์ทางชีวภาพแบบใช้ออกซิเจน ภายใต้สภาวะที่มีอุณหภูมิสูง สามารถลดปริมาณก๊าซมีเทนซึ่งก่อให้เกิดภาวะโลกร้อน และเป็นวิธีที่ไม่ยุ่งยาก ต้นทุนการดำเนินงานไม่สูง

หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีระบบหมักทำปุ๋ย ควรจัดทำโครงการจัดสร้าง/ปรับปรุง/เพิ่มศักยภาพของสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยให้มีระบบเกี่ยวกับการจัดการขยะอาหาร หรือส่งต่อขยะอาหารให้กับธุรกิจในการจัดการและใช้ประโยชน์ขยะอาหารอย่างครบวงจร เพื่อเป็นวัตถุดิบและสร้างมูลค่าในอุตสาหกรรมหรือกิจการอื่นในกลุ่มการเลี้ยงสัตว์ หมักเป็นก๊าซชีวภาพเพื่อแปลงเป็นพลังงาน หมักทำปุ๋ยใช้ในการเกษตร อื่น ๆ และติดตาม เก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมในการจัดการขยะอาหารที่เหมาะสมกับพื้นที่

2) ของเสียอันตรายจากชุมชน เก็บรวบรวมและนำส่งไปยังสถานที่เก็บกักมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชนของจังหวัด เพื่อส่งไปกำจัดโดยการใช้หลุมฝังกลบกากของเสียอันตราย เตาเผากากของเสียอันตราย หรือเตาเผาปูนซีเมนต์ ณ โรงงานบำบัด/กำจัดกากอุตสาหกรรม ประเภท 101 และ 105

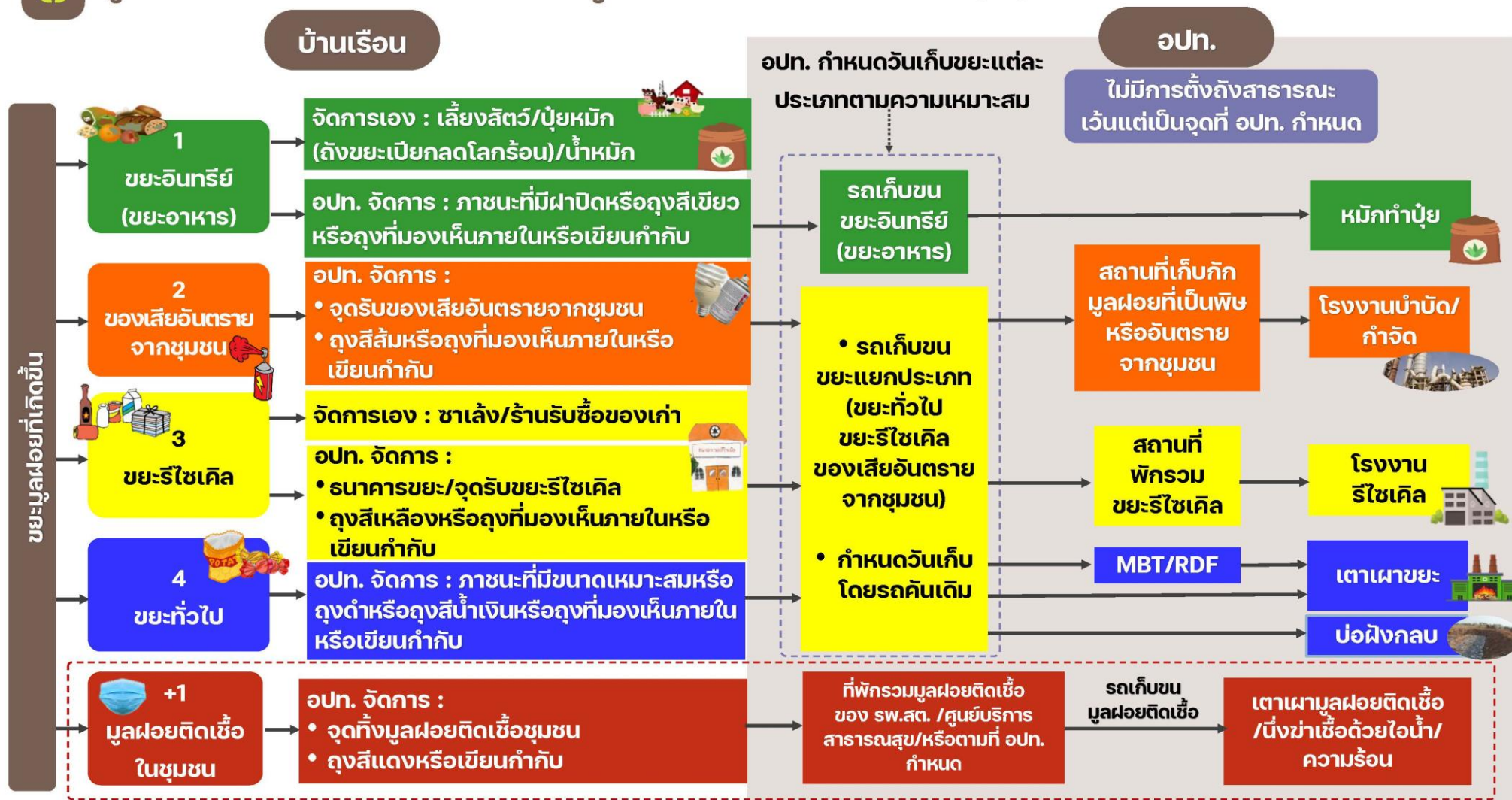
3) ขยะรีไซเคิล เก็บรวบรวมและนำส่งไปยังสถานที่พักรวมขยะรีไซเคิลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อส่งเข้าสู่โรงงานรีไซเคิล ทั้งนี้ ขยะบรรจุภัณฑ์บางประเภทที่มีราคารับซื้อต่ำหรือไม่มีการรับซื้อโดยร้านรับซื้อของเก่า ขอให้เก็บรวบรวมให้มีปริมาณมาก เพื่อเพิ่มมูลค่าให้คุ้มค่าต่อการนำกลับเข้าสู่ระบบรีไซเคิล

4) ขยะทั่วไป (1) สามารถนำไปผลิตเป็นเชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel : RDF) เพื่อนำไปเผาในเตาเผาขยะมูลฝอย (2) นำไปกำจัดโดยเผาทำลายโดยตรง ซึ่งเป็นเทคโนโลยีปลายทางที่ลดก๊าซเรือนกระจกได้มากที่สุด และสามารถลดปริมาตรขยะมูลฝอยได้ถึงร้อยละ 70 - 90 รวมทั้งนำความร้อนจากการเผาไหม้สามารถใช้เป็นพลังงานในการผลิตไฟฟ้า (3) นำไปฝังกลบแบบถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) หรือฝังกลบแบบกึ่งใช้อากาศ (Semi-Aerobic Landfill) ซึ่งเป็นระบบที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการค่อนข้างต่ำ

5) มูลฝอยติดเชื้อในชุมชน ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยใช้เตาเผามูลฝอยติดเชื้อ ระบบนิ่งฆ่าเชื้อด้วยไอน้ำ และการทำลายเชื้อด้วยความร้อน

รูปแบบการคัดแยกและเก็บขนขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท 4 (+1)

รูปที่ 1 รูปแบบการคัดแยกและเก็บขนขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท

5. แนวทางการขับเคลื่อนการคัดแยกและเก็บขนขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การขับเคลื่อนการคัดแยกและเก็บขนขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินงานโดยอาศัยกลไกการขับเคลื่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 ขั้นตอน (รูปที่ 2)

5.1 การกำหนดแนวทางของรูปแบบการคัดแยกและเก็บขนขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท และการกำจัดอย่างถูกต้อง

นำนโยบายจากหน่วยงานส่วนกลาง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบริบทของพื้นที่ มากำหนดแนวทางในการดำเนินงานให้มีความชัดเจนและเหมาะสม ดังนี้

- 1) ต้นทาง มุ่งเน้นให้เกิดการคัดแยกขยะมูลฝอย 4 (+1) ประเภท ได้แก่ ขยะอินทรีย์ (ขยะอาหาร) ของเสียอันตรายจากชุมชน ขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป และมูลฝอยติดเชื้อในชุมชน ตามข้อ 1.
- 2) กลางทาง กำหนดภาชนะรองรับและการจัดระบบการเก็บขนขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท ตามข้อ 3.
- 3) ปลายทาง มุ่งเน้นการจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องเหมาะสม ตามข้อ 4.

5.2 การรับรู้ร่วมกัน

1) แรงขับเคลื่อนจาก “ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ในการกำหนดนโยบาย สนับสนุนทีมงาน ลงพื้นที่ และติดตามงาน ดังนี้

(1) การวางกลยุทธ์ของผู้บริหารท้องถิ่น จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของงาน การกำหนดนโยบายไม่ควรมีความสลับซับซ้อนมากเกินไป สามารถเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ ได้ประหยัดเวลา และทรัพยากรอื่น ๆ ไม่ให้สิ้นเปลือง

(2) การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่ผู้ปฏิบัติทำงาน เพื่องานจะได้สำเร็จลุล่วง เรียบร้อย รวดเร็ว มอบหมายงานที่มีความสำคัญ ให้โอกาส และสนับสนุนผู้ได้บังคับบัญชาหากมีปัญหา อุปสรรคในเรื่องต่าง ๆ

(3) การทำงานเชิงรุก มุ่งผลงานในเนื้องานเป็นหลักมากกว่ารูปแบบหรือพิธีการ เริ่มต้นการทำงานก่อนในสิ่งที่ถูกต้องและจำเป็น เพื่อให้งานสำเร็จ

(4) ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ แสดงถึงความรู้สึกดีใจในการทำงาน ต้องเปิดเผยชัดเจน ตรงไปตรงมา ตอบคำถามของสังคมได้ สามารถสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น

2) การสร้างความตระหนักและความร่วมมือ

(1) การสร้างการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอย โดยสร้างแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยนอกจากภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

- การจัดกิจกรรมที่ทั้งเจ้าหน้าที่และประชาชนสามารถมีส่วนร่วม อาทิ ธนาคารขยะ ตลาดนัดขายสินค้าการเกษตรจากการใช้ปุ๋ยหมักที่หมักจากขยะอินทรีย์ของชุมชน

- การอาสาเป็นเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยนอกเวลาราชการ อาทิ เจ้าหน้าที่ในธนาคารขยะ

(2) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ผ่านช่องทางประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ อาทิ

- การใช้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ ได้แก่ การจัดประชามคมในชุมชน การเคาะประตูบ้าน
- การใช้สื่อหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ เสียงตามสาย วิทยุกระจายเสียง สิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์ ยูทูบ

(3) การสร้างพื้นที่นำร่องหรือชุมชนเครือข่าย โดยเริ่มต้นจากชุมชนที่มีความพร้อมและเข้มแข็ง เพื่อเป็นตัวอย่างและขยายผลไปให้ครอบคลุมทุกชุมชน ดังนี้

- การรับสมัครสมาชิกเข้าร่วมโครงการ อาทิ ผู้นำชุมชน แกนนำจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน อาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) และหมอดิน
- การแต่งตั้งคณะทำงานผู้รับผิดชอบ หรือการจัดตั้งทีมเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย โดยผู้นำชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ (เป็นเจ้าภาพหลัก) แกนนำ อถล. อสม. และ ทสม. เป็นผู้หนุนเสริมสนับสนุนกิจกรรม/การเฝ้าระวังในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบจัดทำแผนการรับซื้อ/เก็บรวบรวม/การเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย
- การจัดตั้งเครือข่ายชุมชน ดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอยและใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- การพัฒนาระบบการเก็บข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยรายครัวเรือน พร้อมทั้งจัดทำฐานข้อมูลและพิกัดในแผนที่ออนไลน์ Google my map ของชุมชนเครือข่าย สถานประกอบการประเภทต่าง ๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ตลาด วัด เพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลในการพัฒนาระบบกลางขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(4) การสร้างการรับรู้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินโครงการ/กิจกรรมให้ความรู้กับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ชุมชน โรงเรียน หน่วยงาน สถานประกอบการ ตลาด วัด ต่อเนื่องทุกปี เช่น การลดปริมาณขยะมูลฝอยตามหลัก 3R การลดเลิกใช้ถุงพลาสติก/โฟม การจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นทาง การนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ วิธีการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

5.3 การได้รับประโยชน์ร่วมกัน

มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับประชาชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถึงประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกันจากการคัดแยกและเก็บขนขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท ตัวอย่างเช่น

- 1) ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง ทำให้ค่าใช้จ่ายในการเก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอยลดลง ประหยัดงบประมาณของประเทศ
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทางเลือกในการจัดการขยะมูลฝอยที่หลากหลาย เช่น การหมักทำปุ๋ย การผลิตเชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel : RDF) การผลิตพลังงานจากขยะมูลฝอย (Waste to Energy : WTE)

- 3) ประชาชนจ่ายค่าธรรมเนียมการเก็บขนและการกำจัดขยะมูลฝอยลดลง
- 4) ประชาชน ชุมชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีรายได้หรือผลประโยชน์จากการขายขยะรีไซเคิล การได้น้ำหมักหรือปุ๋ยหมักราคาถูก การขาย Carbon Credit หรือ Carbon Footprint
- 5) บ้านเมืองสะอาดสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น

5.4 การสร้างกฎกติกา

ระยะภาคสมัครใจ

- 1) จัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ เพื่อขอความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด อาทิ
 - ภาคเอกชน/ร้านรับซื้อของเก่า สนับสนุนการรับซื้อขยะรีไซเคิล พัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อให้ประชาชนทราบราคาตามกลไกตลาดและจุดรับซื้อขยะรีไซเคิลที่สะดวก ใกล้กับที่อยู่อาศัย และสร้างกลไกในการจัดระบบการขนส่งสามารถเข้ามารับซื้อขยะรีไซเคิลจากบ้านเรือนโดยตรง
 - ผู้นำชุมชน/ผู้ประกอบการ คัดแยกและนำขยะมูลฝอยแต่ละประเภทออกมาไว้หน้าอาคารที่พัก หรือเคหะสถาน ตามวันและเวลาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด
- 2) จัดทำธรรมนูญพลเมือง เพื่อกำหนดหน้าที่ให้กับประชาชนในขณะที่ยังไม่มีการออกเป็นกฎหมาย โดยจะดำเนินการผ่านความร่วมมือของชุมชน ข้อตกลงที่ควรกำหนด ได้แก่
 - แหล่งกำเนิดที่ไม่คัดแยกขยะมูลฝอย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะไม่จัดเก็บขยะมูลฝอย
 - แหล่งกำเนิดที่สามารถคัดแยกขยะมูลฝอยและสามารถจัดการขยะอินทรีย์ (ขยะอาหาร) ได้เองจะเก็บค่าธรรมเนียมการเก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอยในอัตราที่น้อยกว่าแหล่งกำเนิดที่สามารถคัดแยกขยะมูลฝอยได้แต่ไม่สามารถจัดการขยะอินทรีย์ (ขยะอาหาร) ได้เอง
 - ไม่ให้นำขยะมูลฝอยมาวางไว้หน้าหน้าอาคาร ที่พัก หรือเคหะสถาน จนกว่าจะถึงวันที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดการจัดเก็บขยะมูลฝอยประเภทนั้น ๆ ดังนั้น การไม่มีถังขยะสาธารณะในพื้นที่ทั่ว ๆ ไป จะทำให้สามารถปรับวินัยประชาชนได้

การดำเนินงานลักษณะนี้ ทีมผู้บริหาร ทีมงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีการชี้แจงขอความร่วมมือ สร้างการรับรู้โดยทั่วถึงกัน และในกรณีที่เกิดปัญหาร้องเรียน ต้องมีการชี้แจงให้ผู้ร้องเรียนรับทราบในรายละเอียดของการปฏิบัติตามธรรมนูญพลเมืองโดยทันที เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประชาชนและทีมงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระยะภาคบังคับ

- 3) การออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
 - กำหนดหลักเกณฑ์การคัดแยกขยะมูลฝอย จุดทิ้ง กำหนดวันทิ้ง และการรวบรวมเก็บขนขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท
 - กำหนดค่าธรรมเนียมการเก็บขนและการกำจัดขยะมูลฝอย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งต้องมีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมจากบ้านเรือนและแหล่งกำเนิดต่าง ๆ โดยให้เก็บตามปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมได้

- ออกข้อบัญญัติท้องถิ่นกำหนดให้ประชาชนและแหล่งกำเนิดต้องคัดแยกขยะมูลฝอย ภายใต้มาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และมาตรา 34/3 (2) แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และกฎกระทรวงกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมและยกเว้นค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พ.ศ. 2567

- กำหนดแรงจูงใจ กรณีแหล่งกำเนิดที่มีการคัดแยกและแหล่งกำเนิดที่ไม่มีการคัดแยก กรณีแหล่งกำเนิดที่มีการทิ้งขยะมูลฝอยจำนวนมากต้องจ่ายค่าธรรมเนียมมาก กรณีแหล่งกำเนิดที่มีการทิ้งขยะมูลฝอยน้อยต้องจ่ายค่าธรรมเนียมน้อยลง

- บทกำหนดโทษ กรณีแหล่งกำเนิดไม่คัดแยกขยะมูลฝอย หรือไม่จ่ายค่าธรรมเนียม การให้บริการเก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอย กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ต้องจัดเก็บขยะมูลฝอย และมีระวางโทษปรับตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

และมีข้อเสนอบทกำหนดโทษต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีจัดเก็บค่าธรรมเนียมการให้บริการเก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอย และยังไม่ปรับแก้แบบไม่ถูกต้อง

การขับเคลื่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้บริหาร อปท.

กำหนดนโยบาย สนับสนุนทีมงาน
ลงพื้นที่ติดตามอย่างต่อเนื่อง

1. MOU ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

2. ธรรมนูญพลเมือง

“ไม่แยกไม่เก็บ” และ “ค่าธรรมเนียมที่แตกต่างกัน
ระหว่างมีการคัดแยกขยะและจัดการเอง หรือให้
อปท. จัดการ”

3. ข้อบัญญัติท้องถิ่น

- การคัดแยก/จุดทิ้งขยะ/กำหนดวันทิ้งขยะ/
การรวบรวมเก็บขนแบบแยกประเภท
- ค่าธรรมเนียมการเก็บขน/กำจัดขยะที่แตกต่างกัน
(คัดแยก/ไม่คัดแยก/ทิ้งมากง่ายมาก)
- กำหนดโทษ (ไม่เก็บขยะ/ปรับ)

1. ปริมาณขยะลดลง/ค่าใช้จ่ายในการเก็บขนและ
กำจัดขยะลดลง/ประหยัดงบประมาณ

2. อปท. มีทางเลือกในการจัดการขยะที่หลากหลาย
เช่น หมักปุ๋ย RDF WTE

3. ประชาชนจ่ายค่าธรรมเนียมการเก็บขน/กำจัดขยะลดลง

4. ประชาชน/ชุมชน/อปท. มีรายได้หรือผลประโยชน์จากการขายขยะรีไซเคิล/
ได้น้ำหมักหรือปุ๋ยหมักราคาราคาถูก/Carbon Credit/Carbon Footprint

5. บ้านเมืองสะอาด สุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น

รูปที่ 2 การขับเคลื่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(ร่าง) ประกาศ.....

เรื่อง การเก็บขนขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท

เพื่อให้เป็นไปตามประกาศพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ ประกอบกับ ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๖๗ ข้อ ๑๑ ให้ส่วนราชการส่วนท้องถิ่นประกาศกำหนดวัน เวลา สถานที่ และเส้นทางการเก็บและขนขยะมูลฝอยให้ผู้ก่อให้เกิดมูลฝอยทราบล่วงหน้าเป็นเวลาพอสมควร

เทศบาล..... อำเภอ..... จังหวัด..... จึงประกาศกำหนดวัน เวลา และเส้นทางเก็บและขนขยะมูลฝอย ดังนี้

๑. วัน เวลา สถานที่ ที่ประชาชนรวบรวมมูลฝอยในจุดที่กำหนด

ประเภท	วัน	พื้นที่ดำเนินการ
ขยะทั่วไป	วัน.....ถึง วัน..... เวลา.....	๑. ชุมชน..... ๒. ชุมชน..... ๓. ชุมชน.....
ขยะอินทรีย์	วัน.....ถึง วัน..... เวลา.....	(เส้นทางที่ ...) ตลาด... (เส้นทางที่ ...) ถนน...

ในการทิ้งขยะมูลฝอยดังกล่าว สำหรับเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสถานที่ (ไม่ใช่สถานที่สาธารณะ) ขอให้คัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งทุกครั้ง

จึงประกาศมาให้ทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ ... เดือน พ.ศ.

รูปที่ 3 ตัวอย่าง (ร่าง) ประกาศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เรื่อง การเก็บขนขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท

ตารางที่ 1 ตัวอย่างตารางแสดง วัน เวลาและเส้นทางการเก็บและขนขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางแสดง วัน เวลาและเส้นทางการเก็บและขนขยะมูลฝอย ในเขต.....

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.

วันที่เก็บขน	เวลาในการเก็บและขนขยะ	เส้นทางการเก็บและขนขยะ	หมายเหตุ
วันจันทร์	ตั้งแต่เวลา 00.00 น. เป็นต้นไป	- บ้าน..... หมู่ ... - บ้าน..... หมู่ ... - บ้าน..... หมู่ ...	
วันอังคาร	ตั้งแต่เวลา 00.00 น. เป็นต้นไป	- บ้าน..... หมู่ ... - บ้าน..... หมู่ ... - บ้าน..... หมู่ ...	
วันพุธ	ตั้งแต่เวลา 00.00 น. เป็นต้นไป	- บ้าน..... หมู่ ... - บ้าน..... หมู่ ... - บ้าน..... หมู่ ...	
วันพฤหัสบดี	ตั้งแต่เวลา 00.00 น. เป็นต้นไป	- บ้าน..... หมู่ ... - บ้าน..... หมู่ ... - บ้าน..... หมู่ ...	
วันศุกร์	ตั้งแต่เวลา 00.00 น. เป็นต้นไป	- บ้าน..... หมู่ ... - บ้าน..... หมู่ ... - บ้าน..... หมู่ ...	
วันเสาร์	ตั้งแต่เวลา 00.00 น. เป็นต้นไป	- บ้าน..... หมู่ ... - บ้าน..... หมู่ ... - บ้าน..... หมู่ ...	